

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
Кафедра _____ політології _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

(Майя НІКОЛАСВА)

« 1 » вересня 20 22 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політична антропология

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: 05 - Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 052 - Політологія

Освітньо-професійна/наукова програма: Політологія

ОНУ
20 22

Робоча програма навчальної дисципліни «Політична антропологія». –
Одеса: ОНУ, 2022. – 22с.

Розробники: **Шабанов Михайло Олександрович**, кандидат політичних
наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології

Протокол № 1 від. “29” 08 2022р.

Завідувач кафедри _____ (Василь ПОПКОВ)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП _____
(Василь ПОПКОВ)
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) _____ факультету

Протокол № 1 від. “30” 08 2022р.

Голова НМК _____ (Олег ХОРОШИЛОВ)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № 1 від. “28” 08 2023р.

Завідувач кафедри _____ (Василь ПОПКОВ)
(підпис) (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від. “ _____ ” _____ 20__р.

Завідувач кафедри _____ (Василь ПОПКОВ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
<p>Загальна кількість: кредитів – 4</p> <p>годин – 120</p> <p>змістових модулів – 2</p> <p style="text-align: center;">ІНДЗ*</p>	<p>Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u> (шифр і назва)</p> <p>Спеціальність <u>052-Політологія</u> (код і назва)</p> <p>Спеціалізації: _____ (назва)</p> <p>Рівень вищої освіти: Перший рівень</p>	ДВВ_ВНЗ_05	
		Рік підготовки:	
		4-й	5-й
		Семестр	
		8-й	9-й
		Лекції	
		20 год.	14 год.
		Практичні	
		20 год.	0 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		80 год.	106 год.
		у т.ч. ІНДЗ*:	
Форма підсумкового контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є ознайомлення здобувачів із політичною антропологією як дисципліною, яка вивчає взаємозв'язки між культурою, суспільством та політичними процесами. Курс має на меті розвинути у здобувачів здатність аналізувати та інтерпретувати політичні явища з антропологічної перспективи, враховуючи різноманітність культурних контекстів та соціальних структур.

Основні завдання курсу:

- Теоретичне осмислення. Вивчення ключових теоретичних підходів та концепцій політичної антропології, включаючи аналіз ролі культури у політичних процесах.
- Культурна та соціальна динаміка. Оцінка впливу культурних традицій, ритуалів та символів на політичну владу та легітимізацію.
- Аналіз політичних інституцій. Дослідження різних форм політичної організації та управління в різних культурних контекстах.
- Вивчення етнографічних методів. Освоєння та застосування етнографічних методів дослідження для аналізу політичних явищ.
- Крос-культурний аналіз. Розвиток здатності проводити порівняльний аналіз політичних систем і поведінки в різних культурних контекстах.
- Розвиток критичного мислення. Сприяння критичному осмисленню взаємозв'язків між політикою, владою та культурою.
- Етичні аспекти досліджень. Знайомство з етичними стандартами у сфері політичної антропології та врахування їх при проведенні досліджень.
- Розгляд механізму імплементації політико – антропологічних когнітивних компонентів в регіональній політиці в масштабах Одещини.
- Дослідження регіоналізму в Південних регіонах України: Аналізуйте особливості політичної культури та ідентичності в Південних регіонах України. Вивчіть, як місцеві культурні, історичні та соціально-економічні

особливості впливають на політичні орієнтації та поведінку населення цих регіонів.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ:

компетентності соціально-особистісні:

КСО-09: толерантність;

загальнонаукові (системні):

КЗН-01: базові знання системних закономірностей та причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства;

ПРОФЕСІЙНІ (ФАХОВІ) КОМПЕТЕНТНОСТІ

загально-професійні :

КЗП-06: здатність організовувати науково-дослідний процес, вести науковий пошук, продукувати інноваційні знання, творчо розвивати політичну теорію, збагачуючи політичну науку новими розробками та висновками;

спеціалізовано-професійні:

КСП-14: здатність використовувати професійно-профільовані знання й практичні навички у процесі консультативної та методичної допомоги державним установам, політичним і громадським організаціям;

Програмні результати здобувачів освітньої програми, що формуються в результаті засвоєння освітньої компоненти:

КСО-09	РН39: В умовах професійної або соціально-виробничої діяльності на основі навичок комунікативної культури, самоаналізу, етичних норм та спостереження за процесами у колективі уміти передбачати гострі конфліктні ситуації з метою їх запобігання та координації колективної взаємодії. РН40: На основі знань з соціальної та політичної психології та враховуючи специфіку конкретного об'єкту управління уміти підтримувати конструктивні стосунки в організації, колективі. РН41: На основі діагностики соціального середовища і з урахуванням специфіки професійної діяльності уміти розробляти програму політичних дій; РН42: запроваджувати соціально-психологічні та комунікативні технології щодо підвищення ефективності роботи колективу і створення оптимального психологічного клімату.
КЗН-01	РН1: на основі знань історії власної науки, світової політичної думки виявляти і обґрунтовувати власні світоглядні та наукові позиції; РН2: На основі знань глобальних економічних і соціально-політичних

	<p>тенденцій уміти здійснювати аналіз поточних явищ і процесів політичного життя країни/регіону/міжнародного середовища, формувати власні погляди на явища, події, процеси.</p> <p>РН3: На основі розуміння причинно-наслідкових зв'язків політичних явищ і процесів уміти моделювати певні об'єкти політичної реальності заради визначення або уточнення їх характеристик та раціоналізації засобів впливу на них з боку суб'єктів управління.</p> <p>РН4: У складі груп фахівців або самостійно, за допомогою сучасних методик визначати тенденції розвитку сучасних економічних і соціально-політичних процесів та перспективні вектори діяльності політичної організації, державної установи, професійного колективу.</p>
КЗП-06:	<p>РН23: На основі знань глобальних економічних і соціально-політичних тенденцій уміти здійснювати аналіз поточних явищ, процесів й тенденцій політичного життя країни/регіону/міжнародного середовища, формувати власні погляди на явища, події, процеси;</p> <p>РН24: У складі групи фахівців або самостійно, розробляти методологію соціально-політичних досліджень, використовувати сучасні принципи і методи, робити обґрунтовані теоретичні й практичні висновки;</p> <p>РН25: На основі аналізу емпіричної інформації проводити дослідження суспільної думки щодо політичних, економічних і соціальних подій на підтримку політики національного і регіонального розвитку;</p> <p>РН26: На основі критичного засвоєння досягнень світової та вітчизняної політичної науки виробляти та обґрунтовувати нові методологічні підходи, гіпотези, концепції;</p> <p>РН27: На основі знань методології наукового пізнання розробляти мету і завдання дослідження, визначити його об'єкт і предмет, формулювати і доводити гіпотезу, аргументувати теоретичні й практичні висновки;</p> <p>РН28: У складі дослідницького колективу і на основі знань про основні принципи науково-дослідницької діяльності уміти організувати оптимальні умови досягнення її результатів;</p> <p>РН29: Обирати ефективні стратегії і методи емпіричних досліджень, організовувати заходи по їх виконанню.</p>
КСП-14	<p>РН66: Відповідно до мети і функцій суб'єктів управління, на основі знань основних принципів сучасної управлінської культури уміти забезпечувати їх стає функціонування і оптимальний розвиток;</p> <p>РН67: На основі аналізу та експертизи документів державних/громадських організацій та установ надавати їм консультативні послуги щодо прийняття оптимальних рішень;</p> <p>РН68: Надавати населенню громади та прилеглих районів послуги соціального характеру, консультації, допомогу біженцям;</p> <p>РН69: Надання допомоги організованим трудовим колективам, професійним союзам, партіям, громадсько-політичним організаціям у відносинах з державними органами влади, лобювання їх інтересів у межах законодавства.</p>

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі мають:

знати:

- особливості змісту основних категорій політичної антропології;
- особливості антропологічного підходу в політичній науці;

- сучасні напрямки політичної антропології;
- основні наукові і практичні проблеми політичної антропології.

вміти:

- розпізнавати і творчо використовувати політикоантропологічні концепції;
- використовувати антропологічні знання при аналізі проблем політики;
- визначати специфіку політичного середовища і діяльності людини «політичної»;
- використовувати професійно-профільовані знання й практичні навички у процесі консультативної та методичної допомоги державним установам, політичним і громадським організаціям

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. «Концептуально – методологічні засади політичної антропології»

Тема 1. Предмет політичної антропології

Антропологія - універсальна наука про людину. Політична антропологія - частина антропологічної науки, що займається вивченням становлення і розвитку механізмів соціального контролю. Предмет і об'єкт політичної антропології. Методи політичної антропології. Політична антропологія та інші соціальні та гуманітарні науки: взаємозв'язок і відмінності в предметі і методи дослідження.

Культурна і соціальна антропологія. Формалізм, субстантивізм і марксизм. Принципові відмінності політичних відносин в індустріальних і неіндустріальних суспільствах: речові і особисті стосунки, багатство і престиж, товар і дар. Роботи М. Мосса про даробмін. Інвестиційні кола дарообміну. Феномен потлача у північноамериканських індіанців. Карго – культ та його політичні риси. Б. Малиновський та його погляд на функціональні специфіки культури. Реципрокація. Редистрибуція. Основи економічної антропології та соціально – політичні елементи теорії К. Полані.

Тема 2. Історія політичної антропології

Витоки політичної антропології. Колоніальна експансія і розвиток етнографічних досліджень. Р. Спенсер. «Давнє суспільство» Л.-Р. Моргана. «Походження сім'ї...» Ф. Енгельса. Становлення політичної антропології як науки. «Африканські політичні системи». Основні школи й течії. Функціоналізм. Структуралізм. "Політична антропологія" Ж. Баландьє. Американський неоеволюціонізм. Л. Уайт. М. Салінз. Типології стадій політичної інтеграції (Е. Сервіс, М. Фрід). "Енергетична" теорія влади Р.Адамса. Дискусія про походження держави. Три дискусії щодо азіатського способу виробництва у вітчизняній історіографії. Медієвістика та соціальна (політична) антропологія. «Королі - чудотворці» М. Блока. Роботи про культуру середніх віків А. Л. Гуревича. «Потестарно-політична етнографія» Л.Є. Куббеля. Пострадянська антропологія.

Розробка проблем політичної антропології у вітчизняній науці. Концептуальні та міжпредметні звязки політичної антропології з історією, етнографією, етнополітологією.

Тема 3. Соціобіологічні основи нерівності та влади

Політична поведінка у вищих тварин. расово-сегрегаційна школа, в контексті напрямків еволюціонізму та соціал-дарвінізму. Політика як суспільні відносини, базовані на расових властивостях (Ф. Гізо, А. де Токвіль, Ф. Гальтон, Ж.А. де Гобіно, Р. Вагнер, Х. Чемберлен, О. Аммон, Ж.В. де Лапуж, Л. Вольтман, М. Грант, Ш. Летурно) Етологія.

Дискурс психосоматичного пояснення політики та всіх сторін суспільного життя (І. Еккер, Г.Т. Фріч, І.Ф. Блюменбах, М. Д. Соціобіологія. К. Лоренц. Е. Вілсон. Біополітика. Школи біополітики. Л. Колдуелл. Природні основи соціально – політичної нерівності та влади: індивідуальні здібності, вікова нерівність, статева стратифікація.

Проблематика просторової складової політики. Індивідуальний та публічний простір. Маркери політичного простору та специфіка їх зміни. Механізм територіальності у захисті та завоюванні соціально – політичного простору. Етнічна й расова нерівність. Агресивна і альтруїстичне поведінка. Домінування. Структурна ієрархія.

Тема 4. Соціокультурні засади нерівності та влади

Соціальна диференціація: її причини та наслідки, вплив на специфіку соціально – політичного структурування. Причини соціальної нерівності: власність, доступ до ресурсів, статус, престиж, авторитет. Роль престижу та авторитета у традиційному суспільстві. Соціальна стратифікація та її форми (П. Сорокін). Політичне структурування та

Позиції щодо соціальної справедливості. Поняття соціальної мобільності. Вертикальна і горизонтальна мобільність. Індивідуальне і колективне проникнення. Політична мобільність та її цивілізаційні (культурні) детермінанти. Ліфти політичної мобільності. Знакові вирази елементів політичної мобільності та її культурні особливості.

Тема 5. Влада і лідерство

Влада як здатність обмеження поведінкових альтернатив. Влада і лідерство. Влада і авторитет. Влада і управління. Ресурси влади. Структура влади. Види влади. Типологія легітимного панування М. Вебера (традиційне, бюрократичне і харизматичний лідерство).

Природа людського лідерства. Теорія рис. Ситуаційна теорія. Теорія послідовників. Типи лідерства. Функції лідерів. Еліти і їх роль в людській історії. Роботи Р. Моска, В. Парето. Сучасні теорії еліт. Типологія еліт. Проблема оновлення еліт.

Змістовний модуль 2. «Антропологічний дискурс соціально – політичних відносин»

Тема 6. Лідерство в первісному суспільстві

Форми лідерства в догосударственном суспільстві. Лідерство у спільнотах приматів. Егалітарні групи мисливців і збирачів. Функції ватажка. Авторитет. Нестабільність. Статеві-вікові нерівності.

Перехід до землеробства і тваринництва. Громада. Спорідненість. Системи споріднення. Лінідж. Клан. Ремедж. Плем'я. Генеалогічна ієрархія. Бигмен. Престижна економіка. Інститути вікових класів. Таємні суспільства. Касти. Конічний клан. Генеалогічна нерівність. Вождество - перша ієрархічна форма соціальної організації. Ознаки вождества і його відмінність від держави.

Тема 7. Походження та еволюція держави

Держава як універсальний феномен. Еволюція уявлень про державу: від Платона до Е. Сервіса. Теорії виникнення держави. Теорія суспільного договору (Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо). Завойовницька теорія (Л. Гумплович, Ф. Оппенгаймер). Класова теорія (К. Маркс, Ф. Енгельс). Погляди на політогенез в ХХ в. Три шляхи політогенезу. Теорія "міської революції" В. Чайлда. "Гідротехнічна" теорія. Віттфогеля. Інтегративна і конфліктна версії політогенезу (Е. Сервіс, М. Фрід). Проект "раннього держави" (Х. Классен).

Причини походження державності. Екологічний фактор. Система господарства. Іригація. Зростання народонаселення. Ідеологія. Обмін і торгівля. Війна і завоювання. Зовнішні впливи. "Первинні і вторинні" держави. Шляхи політогенезу. Захід і Схід. Роль еліти у формуванні держави: управлінці, воєначальники, жерці. Сутність і ознаки держави. Інтегративний і конфліктний підходи. Закон і насильство. Ознаки держави. Типи й форми державності: основні концепції і школи. Бюрократія. Виникнення права. Легітимність влади. Ідеологічне обґрунтування влади: взаємний обмін послугами у суспільстві.

Тема 8. Влада у доіндустріальних цивілізаціях

Взаємозв'язок типу суспільства і типу легітимізації влади у ньому. Пануючий політичний режим і його культурні та традиційні передумови. Шляхи соціальної еволюції. Схід: деспотичне держава, касти, політичний циклізм. Дискусія про азіатський спосіб виробництва. Цивілізації Сходу. Китай.

Індія. Месопотамія. Єгипет. Ісламський світ. Цивілізації доколумбової Америки. Антична Європа: грецька демократія і римське право. Епоха середньовіччя. Європейський феодалізм. Визрівання раціонального "правової держави" . Африка: сакральний цар. Проблема африканського способу виробництва. Кочівники Євразії. Східні і західні риси соціально -

Тема 9. Патримоніалізм і особливості формування патрон – клієнтарних відносин

Етимологія поняття «патримоніальний». Патримоніалізм: історичні витоки та сутнісні ознаки. Роботи Г. Рота, Ш. Ейзенштадта. Концепція патримоніальної бюрократії М. Вебера. Кореляція типів легітимності та патримоніальних практик. Закрита неконкурентна система доступу до ресурсів держави. Картельні угоди еліт, взаємодію різних груп впливу, політичних інститутів, індивідів та їх стратегій

Влада і насильство: конфігурації взаємодії в межах патримоніальної системи. Світоглядні системи у неопатримоніальних владних спільнотах. Аналіз інституційної структури та політико-режимної динаміки держав пострадянського простору

Тема 10. Політична антропология та сучасність

Трансформація політичної культури колоніальних товариств. Пряме і непряме управління. Проблеми модернізації. Цінності західної цивілізації і традиційні суспільства. Кланові, етнічні та конфесійні основи сучасної політичної системи постколоніальних сільнот. Значення політичної

антропології для розуміння культурних і політичних процесів в неєвропейських цивілізаціях.

Реформування постсоціалістичних суспільств та шляхи політичного розвитку. Демократичні процеси й адміністративна влада. Антропологічний підхід до дослідження політичних процесів в країнах СНД. Трайбалізм й традиціоналізм. «Суперпрезидентська республіка». «Східний парламентаризм». Конфесійний фактор. Сакралізація та десакралізація влади в сучасних суспільствах.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. «Концептуально – методологічні засади політичної антропології»										
Тема 1. Предмет політичної антропології	12	2	2	0	8	12	2	0	0	10
Тема 2. Історія політичної антропології	12	2	2	0	8	13	1	0	0	12
Тема 3. Соціобіологічна нерівності основи та влади	12	2	2	0	8	11	1	0	0	10
Тема 4. Соціокультурні засади нерівності та влади	12	2	2	0	8	11	1	0	0	10
Тема 5. Влада і лідерство	12	2	2	0	8	13	1	0	0	12
Разом	60	10	10	0	40	60	6	0	0	54
Змістовий модуль 2. «Антропологічний дискурс соціально – політичних відносин»										

Тема 6. Лідерство в первісному суспільстві	12	2	2	0	8	11	1	0	0	10
Тема 7. Походження та еволюція держави	12	2	2	0	8	11	1	0	0	10
Тема 8. Влада у доіндустріальни х цивілізаціях	12	2	2	0	8	13	2	0	0	11
Тема 9. Патримоніалізм і особливості формування патрон – клієнтарних відносин	12	2	2	0	8	11	2	0	0	9
Тема 10. Політична антропологія та сучасність	12	2	2	0	8	14	2	0	0	12
Разом	60	10	10	0	40	60	8	0	0	52
Усього годин	120	20	20	0	80	120	14	0	0	106

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Предмет політичної антропології	2
2	Тема 2. Історія політичної антропології	2
3	Тема 3. Соціобіологічна нерівності основи та влади	2
4	Тема 4. Соціокультурні засади нерівності та влади	2
5	Тема 5. Влада і лідерство	2
6	Тема 6. Лідерство в первісному суспільстві	2
7	Тема 7. Походження та еволюція держави	2
8	Тема 8. Влада у доіндустріальних цивілізаціях	2
9.	Тема 9. Патримоніалізм і особливості формування патрон – клієнтарних відносин	2

10	Тема 10. Політична антропологія та сучасність	2
		20

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин ден/заоч.
1	Концептуальні основи політичної антропології / реферат, підготовка до лекцій, практичних занять	8 / 10
2	Історичні витоки та етапи становлення соціальної та політичної антропології / реферат, підготовка до лекцій, практичних занять	8 / 12
3	Маркери політичного простору та специфіка їх зміни. Механізм територіальності у захисті та завоюванні соціально – політичного простору / реферат, підготовка до лекцій, практичних занять	8 / 10
4	Причини соціальної та політичної нерівності: власність, доступ до ресурсів, статус, престиж, авторитет / реферат, підготовка до лекцій, практичних занять	8 / 10
5	Структура влади. Види влади. Типологія легітимного панування / підготовка до лекцій, практичних занять	8 / 12
6	Форми лідерства у додержавних суспільствах / реферат, підготовка до лекцій, практичних занять	8 / 10
7	Держава як універсальний інституційний феномен. Еволюція уявлень про державу та державотворчих практик / підготовка до лекцій, практичних занять	8 / 10
8	Взаємозв'язок типу суспільства і типу легітимізації влади у ньому. Пануючий політичний режим і його культурні та традиційні передумови / реферат, підготовка до лекцій, практичних занять	8 / 11
9	Теорія та практика патримоніальних відносин / реферат, підготовка до лекцій, практичних занять	8 / 9

10	Антропологічний підхід до дослідження політичних процесів у сучасних державах / реферат, підготовка до лекцій, практичних занять	8 / 12
	Разом	80 / 106

9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Розробити аналітичну довідку щодо проявів тіньових політичних практик, елементів традиційної політичної культури та політичної архаїки у конкуренції політичних еліт Півдня України (або регіону походження здобувача вищої освіти) із застосуванням методів політичної антропології.

Провести кейс-стаді з порівняльного регіоналізму: Проведіть порівняльний аналіз політичної антропології Південних регіонів України з іншими регіонами країни. Зосередьтеся на аналізі таких аспектів, як місцеві політичні традиції, владні структури, громадська участь та культурна динаміка.

10. Методи навчання

Курс організовано у формі лекційних та семінарських занять. В рамках семінарських занять студенти обговорюють опрацьовані самостійно матеріали, а також готують реферативні аналітичні роботи. Фактичне проведення лекцій та семінарських занять відбувається як аудиторно, так і з використанням онлайн-платформи zoom.

Методи навчання спрямовані на досягнення освітніх цілей та корелюють із компетенціями: знайомство з науковими теоріями; підготовка доповідей; дискусії з проблемних питань на практичних (семінарських) заняттях.

11. Методи контролю

Поточний контроль (засвоєння тематики предмету) проводиться у формі виступів студентів із доповідями (реферативними роботами) на семінарських заняттях та у формі усного опитування на практичних (семінарських) заняттях.

Основними критеріями оцінювання поточної успішності студентів є участь у семінарах, самостійна робота над вивченням основних проблем. Передбачена форма підсумкового контролю – залік – визначається робочим планом.

Загальними критеріями оцінювання знань за поточний контроль є успішність освоєння знань та набутих навичок на лекціях та практичних заняттях, що включає здатність студента засвоїти категорійний апарат, навички узагальненого мислення, логічність та повноту викладання навчального матеріалу, навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань, активність роботи на практичних заняттях, самостійне опрацювання тем.

Поточний контроль успішності здійснюється за десятибальною шкалою: "10" – відмінно (доповнення, коментарі участь у дискусії). Реферат, доповідь – 5 балів; есе – 3 бали. Контроль знань за результатами вивчення змістовного модуля оцінюється в 50 балів.

Періодичний контроль здійснюється методом тематичного експрес тестування під час аудиторних занять.

Форма підсумкового контролю – залік в кінці семестру. *(залік проводиться як форма контролю у разі відсутності необхідної кількості набраних здобувачем балів)*

Питання для підсумкового контролю

1. Виникнення політичної антропології
2. Методи і сучасні концептуальні підходи політичної антропології
3. Природні, культурні нерівності основи та влади
4. Спорідненість і влада у поглядах політичних антропологів

5. Соціальна стратифікація й влада як категорії політичної антропології
6. Релігія і влада – особливості співвідношення
7. Економічні та психологічні фактори влади і традиції
8. Егалітарні і неегалітарні спільноти у вимірі політичних відносин
9. Спільноти, що ранжуються – архаїчні та сучасні
10. Вождєство (чіфдом) і його альтернативи
11. Поняття й гіпотези походження Держави
12. Традиційна політична культура східних товариств
13. Особливості ліберально-демократичної моделі влади на Заході
14. Українська специфіка політичної культури
15. Динаміка традиціоналізму і сучасності
16. Агенти і аспекти політичної зміни
17. Сучасні атрибути влади і держави з точки зору політичної антропології
18. Перспективи політичної антропології
19. Предмет і методи, функції політичної антропології.
20. Розробка політичної антропології
21. Українська політична антропологія
22. Особливості харизматичного лідерства в країнах чорної Африки.
23. Характерні риси сучасного лідерства в країнах Сходу, Заходу.
24. Історичні основи харизматичного лідерства в Україні
25. Поняття «насильства» в рамках політичної антропології.
26. «Насильство» як легітимне/нелегітимне застосування сили в різних суспільствах.
27. Європейський варіант "насильства" як світовий еталон.
28. Поняття "нецентралізованих" політичних об'єднань, їх цілі і завдання.
29. Основні види і функції нецентралізованих політичних об'єднань
30. Цивілізаційна специфіка "нецентралізованих" політичних об'єднань
31. Поняття універсальної ідеології традиційного товариства
32. Сакралізація історії, явищ, політичних подій, лідерів
33. Психологічні аспекти політичної влади в суспільстві

34. Поняття «матріархату» і «патріархату» в історії суспільства
35. Історичні передумови формування і розвитку "матріархату", "патріархату" в країнах Заходу, Сходу
36. Сучасні уявлення про "матріархат", "патріархат"
37. Політична символіка та ірраціональні форми мислення
38. Співвідношення знака і явища в архаїчному мисленні
39. Влада, мислення, політична символіка в Україні
40. Поняття субкультури, принципи формування, розвитку
41. Типи і види субкультур у країнах Сходу
42. Особливості українських та західних субкультур
43. Олігархія та неопатрімоніалізм як прояви соціально – політичної архаїки
44. Політична антропология та сучасність: новітні концепції та практика
45. Антропологічні витоки соціально – політичної поведінки.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний та періодичний контроль										Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					залік	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
ІНДЗ* 50											

Теми практичних занять	Кількість балів за вид роботи	Разом балів
Тема 1. Предмет політичної антропологии	0 – 10 (опитування, участь у дискусії)	0 – 5
Тема 2. Історія політичної антропологии	0 – 10 (Реферативна робота, есе, опитування, участь у дискусії)	0 – 5
Тема 3. Соціобіологічна нерівності основи та влади	0 – 10 (Реферативна робота, опитування)	0 – 5
Тема 4. Соціокультурні засади нерівності та влади	0 –10 (Реферативна робота, есе, опитування, участь у дискусії)	0 – 5
Тема 5. Влада і лідерство	0 –10 (Реферативна робота, есе,	0 – 5

	опитування, участь у дискусії)	
Тема 6. Лідерство в первісному суспільстві	0 –10 (Реферативна робота, есе, опитування, участь у дискусії)	0 – 5
Тема 7. Походження та еволюція держави	0 –10 (Реферативна робота, есе, опитування, участь у дискусії)	0 – 5
Тема 8. Влада у доіндустріальних цивілізаціях	0 –10 (Реферативна робота, есе, опитування, участь у дискусії)	0 – 5
Тема 9. Патримоніалізм і особливості формування патрон – клієнтарних відносин	0 –10 (Реферативна робота, есе, опитування, участь у дискусії)	0 – 5
Тема 10. Політична антропологія та сучасність	0 –10 (Реферативна робота, есе, опитування, участь у дискусії)	0 – 5
	Всього за семінарські заняття	50
	ІНДЗ	50
	Всього	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D	задовільно	
60-69	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Політична антропологія».

URL: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvps/dystsypliny>

2. Силабус курсу «Політична антропологія».

URL: <http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvps/dystsypliny>

3. Шабанов М.О. *Політична антропологія: навч.-метод. посіб.* Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса: ОНУ, 2017. 129 с.

Доступ в читальній залі бібліотеки ОНУ ім. І.І Мечникова)

14. Рекомендована література

Основна

1. Борисова О.В. Соціальна антропологія: [навчальний посібник]. К.: Кондор-Видавництво, 2016. 224 с.
2. Боряк О. Сучасна культурно-соціальна антропологія: нові тенденції та здобутки. *Народна творчість та етнологія*. 2013. № 1. С. 85–88.
3. Буяк Б. Феномен лідерства в історико-філософській ретроспективі. *Гуманітарний вісник*. 2015. № 36. С. 238–253.
4. Ганьба О. Поняття, ознаки та особливості суб'єктів архаїчних правовідносин первісного родового суспільства. *Теорія держави і права*. 2018. № 12. С. 253-257.
5. Денисенко В. М. Політика в контексті антропологічних вимірів. *Вісник НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія. Право: збірник наукових праць*. 2013. № 1 (17). С. 34–39.
6. Железко А. Сучасна інтерпретація антропологічної проблематики у різних сферах гуманітарного і природничого знання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2018. Вип. 16. С. 83-92
7. Кравець А.Ю. Політична антропологія: Монографія. Дніпропетровськ, 2012. 178 с.

8. Кравець А.Ю. Влада в сучасному політико-антропологічному дискурсі: теоретико-методологічний аспект : автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01. Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара, 2010. 19 с.
9. Левенець Ю. Політична антропологія як парадигма політико-філософської рефлексії. *Соціогуманітарні проблеми людини*. № 4. 2010. С. 129–142.
10. Матвієнків С.М. Політична антропологія: методичний посібник. Івано-Франківськ: Вид-во ПНУ ім. В. Стефаника, 2021. 72 с.
11. Мельник М. В. Антропологічний вимір правової культури українського суспільства. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 7. С. 123–130.
12. Мельник В. М. Теоретична конструкція політичної антропології. *Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць*. 2016. Вип. 113 (10). С. 348-360.
13. Мельник В. М. Три етапи становлення політичної антропології. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2019. Вип. 23. С. 190-195.
14. Мельник В. М. Дослідницькі групи та школи політичних антропологів: нова класифікація. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2019. Вип. 24. С. 171-183.
15. Мельник В.М. Політична антропологія в окцидентальному та орієнтальному вимірах (порівняльний аспект)/ автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. Київ: Київський національний університет ім. Т. Шевченка. 2020. 19с.
16. Поправко О.В. Антропологія: навчальний посібник. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького. 2016. 285 с.

17. Сегеда С. У пошуках предків. Антропологія та етнічна історія України. К.: Наш час, 2012.
18. Соціальна антропологія : підруч. для ВНЗ / О. В. Борисова ; Луган. нац. аграр. ун-т. — [Київ](#) : Кондор-Видавництво, 2017. — 411 с.
19. Удовика Л.Г. Трансформація правової системи в умовах глобалізації: антропологічний вимір : [монографія] / Л.Г. Удовика. – Х. : Право, 2011. – 552 с.
20. Шабанов М. О. Антропологічний чинник у розвитку політичних процесів : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Михайло Олександрович. Шабанов; наук. кер. Є. А. Подмазко; ДЗ "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". – Одеса, 2013. – 16 с.
21. Шабанов М. О. Політична антропологія: навч.-метод. посіб. / М. О. Шабанов ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. - Одеса : ОНУ, 2017. - 129 с.
22. Шаповаленко, М. В. Політико – інституціональні коливання, Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна, серія «Питання політології». 2018. Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна 34: 36-40.

Додаткова

1. Лушагіна Т. В. Політична антропологія та етнополітика : [методичні рекомендації] / Т. В. Лушагіна. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – 76 с. (Методична серія ; Вип. 238).
2. Тукаленко І. Влада і насильство: конфігурації взаємодії. Політичний менеджмент. 2010. №5. С. 104-112
3. Чабанов В. Г. Політична антропологія: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2017. 104 с.
4. Wydra H. Politics and the Sacred. United Kingdom : Cambridge University Press, 2017. 276 p.

5. Wydra H., Thomassen B. Introduction : the promise of political anthropology. Handbook of Political Anthropology (2018) / edited by H. Wydra and B. Thomassen. UK-USA : Edward Elgar Publishing. P. 1–17.

Електронні інформаційні ресурси

1. Інститут політичних та етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса URL: <https://ipiend.gov.ua/>
2. Інститут демографії та соціальних досліджень. URL: <https://idss.org.ua/index>
3. Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України. URL: <http://ird.gov.ua/>
4. Журнал «International Political Anthropology» / URL: <https://www.politicalanthropology.org/ipa-journal>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Соціальна і культурна антропологія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/enrol/index.php?id=5178>.
7. Development of Political Anthropology / URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Ql8IopYmNKO>